

Asia: VN/36276/2025

Lausuntopyyntö mikroyrittäjien rahoituksesta sekä yritysten omistajan- ja sukupolvenvaihdoksista

Mikroyrittäjien rahoituksen saatavuuden parantaminen

1.

1. Julkisten rahoitusinstrumenttien mittakaavavirhe ja taustaoletukset suhteessa mikroyrittäjien todellisiin rahoitustarpeisiin

Nykyiset valtiovallan vastuulla olevat rahoitusjärjestelmät ja niitä koskevat kriteerit heijastavat pitkälti samoja taustaoletuksia ja riskiarviointikäytäntöjä kuin markkinaehtoinen rahoitus, mikä kaventaa merkittävästi julkisen rahoituksen tosiasiallista lisäarvoa mikroyrittäjien ja mikroyritysten kohdalla. Rahoitusinstrumentit nojaavat pitkälti perinteisiin ja osin vanhentuneisiin yritystoiminnan oletuksiin, jotka vaativat päivitystä mikroyritysten osalta. Rahoitusjärjestelmät ja -palvelut on rakennettu ensisijaisesti teollisuus-, teknologia- ja pk-työnantajayritysmallin pohjalta tai kasvuyrityksille, jotka tavoittelevat nopeaa skaalausta ja vielä nopeampaa henkilöstön lisäämistä. Tämä lähtökohta heijastuu rahoitustuotteiden vähimmäiskokoon, hakemisen hankemuotoisuuteen, vaadittuun omaan rahoitusosuuteen sekä muihin arviointikriteereihin.

Mikroyritysten todelliset rahoitustarpeet ovat usein taustaoletuksia ja vaatimuksia pienempiä, vaihteellisempia ja käytännönläheisempiä. Rahoitusta tarvitaan tyypillisesti käyttöpääoman turvaamiseen, pieniin tilainvestointeihin ja vuokra- ja laitekuluihin, raaka-aine- ja alihankintakuluihin, ajoneuvo- ja työvälinehankintoihin, immateriaalioikeuksien varmistamiseen, myynnin ja markkinoinnin kehittämiseen, ensimmäisen työntekijän tai työntekijöiden palkkaamiseen sekä viennin tai kansainvälisen myynnin käynnistämiseen. Näissä tilanteissa keskeistä on usein myös aineeton pääoma, osaaminen, asiakassuhteet ja palveluliiketoiminnan kehittäminen, jotka nykyisissä rahoitusrakenteissa tunnistetaan heikosti.

Nykyiset rahoitusinstrumentit ja niitä varten suunnitellut palvelupolut eivät useinkaan taivu mikroyrittäjän arkeen, koska rahoituksen minimikoko, kriteerit, taustavaatimukset ja prosessit

edellyttävät joko erillistä kehittämishanketta tai sellaista mittakaavaa ja rakennetta, jota pienimuotoinen, mutta elinkelpoinen ja kasvuhakuinen liiketoiminta ei täytä. Tämän seurauksena rahoitusta jää tyypillisesti saamatta tilanteissa, joissa pienellä ja oikea-aikaisella tuella voitaisiin ratkaisevasti vahvistaa yrityksen toimintaedellytyksiä, työllistämistä ja vientimahdollisuuksia sekä kasvua.

Tämä ei ole yksittäisten toimijoiden toiminnasta tai yksittäisistä palvelupoluista johtuva ongelma, vaan selkeä rakenteellinen kysymys, jossa julkisen rahoituksen omaa roolia ja liikkumavaraa tulisi hyödyntää merkittävästi nykyistä vahvemmin. Päivittämällä rahoitusinstrumenttien mittakaavaa, kriteerejä ja kohdentumista mikroyrittäjien todellisiin rahoitustarpeisiin voidaan vahvistaa yrittäjyyden periaatepäätöksen mukaista markkinapuutteiden paikkaamista.

2.

2. Rahoituksen hakemisen hallinnollinen kuormitus sekä omarahoitus- ja ennakkorahoitusvaatimusten suhteettomuus haettavaan rahoitukseen nähden

Mikroyrittäjien rahoituksen hakeminen edellyttää usein samantasoisia ennusteita, liitteitä, selvityksiä ja raportointia kuin moninkertaisesti suuremmissa rahoituksissa. Tämä tekee pienistä rahoituksista ajallisesti ja taloudellisesti kannattamattomia hakea, erityisesti yrityksille, joiden resurssit hallinnolliseen työhön ovat rajalliset.

Hakuprosessien hitaus ja maksatusten viiveet muodostavat lisäksi merkittävän kassanhallintaan liittyvän riskin. Päätös- ja maksatusaikataulut eivät usein kohtaa mikroyrittäjän arkea, jossa rahoitustarve on tyypillisesti nopea ja sidoksissa päivittäiseen liiketoimintaan.

Omarahoitus- ja ennakkorahoitusvaatimukset muodostuvat erityiseksi esteeksi yksinyrittäjille, palvelu- ja osaamisintensiivisille aloille sekä aloittaville yrityksille, joilla ei ole kerrytettyä varallisuutta. Tällöin rahoituksen ehdot sulkevat ulos yrityksiä, joiden liiketoiminta olisi muuten elinkelpoista ja rahoituskelpoista, mutta joiden taloudellinen puskurikyky on rajallinen.

3.

3. Vakuus- ja riskilogiikka siirtää rahoitusriskin kohtuuttomasti mikroyrittäjän henkilökohtaiseksi riskiksi

Vaikka julkisen yritysrahoituksen keskeinen tehtävä on jakaa riskiä ja paikata markkinaehtoisessa rahoituksessa tunnistettuja puutteita, mikroyrittäjien kohdalla rahoitus nojaa käytännössä usein samoihin vakuus- ja riskimalleihin kuin yksityinen pankkirahoitus. Tämä kaventaa julkisen rahoituksen tosiasiallista lisäarvoa ja sulkee rahoituksen ulkopuolelle juuri ne yritykset, joille julkisen rahoituksen tulisi ensisijaisesti kohdentua.

Rahoituksen edellytyksenä ovat mikroyrittäjille usein henkilökohtaiset takaukset, reaali- vakuudet tai yrittäjän henkilökohtaisen taloudellisen aseman lisäriskittäminen. Alueellisesti vaihtelevat ja monin paikoin heikentyneet vakuusarvot sekä rahoittajien käyttämät riskiluokitukset ja rating-mallit kohtelevat epäedullisesti erityisesti aloittavia yrityksiä, pienimuotoista liiketoimintaa sekä yrityksiä, joiden toiminta perustuu aineettomaan pääomaan, osaamiseen ja palveluihin.

Käytännössä rahoitus kohdistuu tällöin ensisijaisesti vähäriskisiksi arvioituihin yrityksiin, kun taas elinkelpoinen mutta pienimuotoinen ja kasvuhakuinen yritystoiminta jää rahoituksen ulkopuolelle. Tämä on ristiriidassa julkisen rahoituksen tavoitteiden kanssa ja heikentää erityisesti uusien yritysten, naisyrittäjien, maahanmuuttajataustaisten yrittäjien, sekä sellaisten yrittäjien rahoituksen saatavuutta, joilla ei ole ennestään merkittävää varallisuutta tai vakuuskelpoista omaisuutta.

4.

4. Rahoitus- ja yrityspalveluiden pirstaleisuus sekä puuttuva selkeä mikroyrittäjän palvelupolku

Mikroyrittäjän näkökulmasta rahoitus- ja yrityspalvelujärjestelmä näyttäytyy hajanaisena ja hyvin vaikeasti hahmotettavana. Valtiovallan vastuulla olevat rahoitusinstrumentit, neuvonta ja palveluohjaus sijoittuvat useille eri toimijoille, joiden roolit, kohderyhmät ja -alueet ja keskinäinen työnjako eivät muodosta mikroyrittäjälle selkeää ja johdonmukaista kokonaisuutta.

Mikroyrittäjällä ei useinkaan ole riittävää ymmärrystä siitä, mitä rahoitusmuotoa kannattaa hakea ja mistä, missä järjestyksessä rahoitusta ja tukipalveluita tulisi hyödyntää, tai millä edellytyksillä eri rahoitusinstrumentit ovat tosiasiallisesti käytettävissä. Rahoitukseen liittyvä tieto on hajallaan ja oikea-aikainen ohjaus puuttuu erityisesti yritystoiminnan alkuvaiheessa, murroskohdissa ja kasvun kynnyksillä.

Selkeän palvelupolun puute johtaa käytännössä siihen, että moni mikroyrittäjä ei hae rahoitusta lainkaan, vaikka liiketoiminta olisi elinkelpoista ja rahoituskelpoista. Rahoitus jää tällöin hyödyntämättä koska järjestelmä edellyttää yrittäjältä kykyä hahmottaa ja yhdistellä monimutkaisia rahoitus- ja palvelukokonaisuuksia ilman koordinoitua tukea.

Rahoitus- ja yrityspalveluiden pirstaleisuus heikentää myös julkisten resurssien vaikuttavuutta. Ilman selkeää, mikroyrittäjille suunnattua palvelupolkua rahoitus- ja neuvontapalvelut eivät tavoita kohderyhmäänsä täysimääräisesti, eikä rahoituksen ja muun yritystuen yhteisvaikutus pääse toteutumaan suunnitellulla tavalla.

5.

5. Rahoitusjärjestelmien vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon yrittäjyydessä

Valtiovallan vastuulla olevien rahoitus- ja yrityspalvelujärjestelmien tulee edistää yhdenvertaisia toimintaedellytyksiä ja tukea monimuotoista yrittäjyyttä hallitusohjelman ja yrittäjyyden periaatepäätöksen linjausten mukaisesti. Nykyisten rahoitusrakenteiden tosiasialliset vaikutukset eivät kuitenkaan jakaudu tasaisesti eri yrittäjäryhmien eikä eri toimialojen kesken.

Nykyinen rahoitusrakenne suosii sellaisia yritysmalleja, omistusrakenteita ja toimialaprofiileja, jossa selkeästi etenkin naisyrittäjät ja maahanmuuttajataustaiset yrittäjät ovat keskimäärin aliedustettuina. Tämä liittyy erityisesti vakuus- ja riskilogiikkaan, rahoituksen mittakaavaan sekä arviointikäytäntöihin, jotka painottavat aineellista omaisuutta ja takauksia, pitkää taloushistoriaa ja perinteisiä kasvupolkuja.

Samalla rahoitusjärjestelmät kohtelevat eri toimialoja epätasapuolisesti. Palvelu-, luovilla, sote-aloilla ja muilla osaamisintensiivisillä aloilla liiketoiminta perustuu usein aineettomaan pääomaan, kuten osaamiseen, asiakassuhteisiin, palvelumuotoon, immateriaalioikeuksiin tai brändiin. Näitä ei nykyisissä rahoitus- ja vakuusmalleissa tunnisteta tai arvoteta rahoituskelpoisella tavalla, mikä heikentää näiden alojen yritysten mahdollisuuksia saada rahoitusta riippumatta liiketoiminnan kannattavuudesta tai kasvu- ja vientipotentiaalista.

Kyse ei ole yksittäisten yrittäjien tai toimialojen ominaisuuksista, vaan rahoitusjärjestelmien ja -kriteerien rakenteellisista vaikutuksista. Näennäisesti neutraalit vaatimukset, kuten vakuus- ja omarahoitusedellytykset, riskiluokitukset ja perinteisiä toimialoja suosivat arviointimallit, kohdistuvat tosiasiallisesti aivan eri tavoin eri yrittäjäryhmiin ja toimialoihin. Tämän seurauksena osa elinkelpoisesta ja kasvuhakuisesta yritystoiminnasta jää rahoituksen ulkopuolelle.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkökulmasta on olennaista tarkastella rahoitusinstrumenttien ja palvelupolkujen vaikutuksia kokonaisuutena. Julkisen rahoituksen roolia markkinapuutteiden paikkaajana ja riskin jakajana tulisi vahvistaa siten, että rahoitusjärjestelmät tukevat aidosti monimuotoista yrittäjyyttä, eri toimialojen kehitystä ja rahoituksen tosiasiallista saavutettavuutta.

Kysymys 2. Mitä kehittämissuhteita Teillä on mikroyrittäjien rahoituksen saatavuuden parantamiseen, kun kyse on valtiovallan vastuulla olevasta yrittäjyyden edistämisestä mikroyrittäjyyden kentässä, kuten toimintaympäristö, politiikkatoimet ja vastaava? Valtiovallan vastuulla olevilla rahoitusjärjestelmillä tarkoitetaan julkisia rahoituspalveluita ja -instrumentteja, joita valtio tarjoaa tai tukee mikroyrittäjien liiketoiminnan rahoittamiseksi. Näihin kuuluvat esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevan osalta ELY-keskusten yritystukimuodot, Finnveran lainat ja takaukset, Business Finlandin rahoituspalvelut.

Pyydämme konkreettisia kehittämissuhteita valtiovallan vastuulla olevan osalta mikroyritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseen perusteluineen.

1. Mikroyrityksille suunnattujen pienrahoitusinstrumenttien vakiinnuttaminen

Valtiovallan vastuulla olevaan rahoitusjärjestelmään tulee luoda ja vakiinnuttaa mikroyrityksille tarkoitettuja pienrahoitusinstrumentteja, joiden lainakoot alkavat noin 5 000–10 000 eurosta ja yltävät 30 000–50 000 euroon. Rahoitusta tulee voida käyttää joustavasti mikroyritysten tyypillisiin tarpeisiin, kuten käyttöpääoman turvaamiseen, pieniin laite-, kalusto- ja ajoneuvohankintoihin, tilainvestointeihin, digitalisaatioon, myynnin ja markkinoinnin kehittämiseen, ensimmäisen työntekijän tai tekijän palkkaamiseen sekä viennin tai kansainvälisen myynnin käynnistämiseen.

Finnveran mikrolainapilotti on osoittanut selkeän kysynnän tällaiselle rahoitukselle, ja vastaavan tyyppiset instrumentit tulisi vakinaistaa osaksi julkista rahoitusjärjestelmää. Pienillä ja oikea-aikaisilla rahoituksilla voidaan saavuttaa merkittävä vaikuttavuus mikroyritysten kasvussa, työllistämässä ja elinvoiman vahvistamisessa, sekä viennin kasvattamisessa.

2. Yritysmuodosta riippumaton rahoituksen saatavuus

Kaikki yritysmuotoihin perustuvat rajoitukset tulee poistaa valtiovallan vastuulla olevista rahoitus- ja tukijärjestelmistä. Toiminimet ja henkilöyhtiöt tulee hyväksyä rahoituksen piiriin yhdenvertaisesti osakeyhtiöiden kanssa. Mikäli eri yritysmuotojen olemassaolo sallitaan, niille tulee tarjota samat rahoitusinstrumentit, jotta mikroyritysten kasvumahdollisuudet eivät riipu yritysmuodosta.

3. Mikroyritysten vienti- ja kansainvälistymisrahoituksen sisällyttäminen Team Finland - palvelupolkuun

Team Finland -palvelupolkua tulee kehittää siten, että se tunnistaa mikro- ja yksinyrittäjät omana kohderyhmänään ja tarjoaa niille vienti- ja kansainvälistymisen alkuvaiheeseen soveltuvaa rahoitusta. Rahoituksen tulisi kattaa esimerkiksi markkinaselvitykset, pilotit, ensimmäiset asiakkuudet sekä myyntikanavien avaaminen. Rahoituksen tulee olla avoin kaikille yritysmuodoille. Kansainvälistymisen alkuvaiheen rahoituksen puute katkaisee mikroyritysten vientipolun usein ennen kuin liiketoiminnan todellinen potentiaali pääsee esiin.

4. Kevennetyt vakuusvaatimukset ja riskinjakomallien vahvistaminen

Mikroyrityksille suunnatuissa pienissä rahoituksissa tulee ottaa käyttöön kevennetyt vakuusvaatimuksia sekä vahvempia riskinjakomalleja, joissa julkinen toimija kantaa osan rahoitusriskistä. Yrittäjän henkilökohtaisen omaisuuden, reaali- vakuuksien tai raskaiden takausten ei tule olla lähtökohtainen edellytys pienille, kehitystä mahdollistaville rahoituksille.

Erityisesti Finnveran takaus- ja lainamalleja tulisi kehittää siten, että ne aidosti madaltavat pankkien kynnystä rahoittaa mikroyrityksiä ja kohdentavat rahoitusta elinkelpoisiin, mutta vakuudettomiin hankkeisiin.

5. Finnveran roolin vahvistaminen EU:n rahoitusohjelmien välittäjänä

Finnveralle tulisi antaa selkeä ja näkyvä rooli välittäjäorganisaationa EU:n rahoitusohjelmissa, kuten InvestEU:ssa, Euroopan sosiaalirahaston lainoissa ja takauksissa sekä ilmasto- ja siirtymärahoitusohjelmissa. Tällä hetkellä merkittävä osa EU-rahoituksesta jää Suomessa hyödyntämättä, koska välittäjäroolit, hakuprosessit ja tieto ovat hajanaisia.

Yhden selkeän kansallisen välittäjän nimeäminen parantaisi rahoituksen saavutettavuutta, selkeyttäisi hakuprosesseja ja lisäisi EU-rahoituksen vaikuttavuutta mikroyritysten näkökulmasta.

6. Aineettoman pääoman ja tulevaisuuden potentiaalin parempi huomioiminen rahoitusarvioinneissa

Rahoitusarviointien kriteerejä tulee kehittää siten, että niissä huomioidaan nykyistä paremmin aineeton pääoma, kuten osaaminen, asiakassuhteet, immateriaalioikeudet ja brändi, sekä liiketoiminnan tulevaisuuden potentiaali. Nykyiset arviointimallit suosivat aineellista omaisuutta ja pitkää taloushistoriaa, mikä asettaa erityisesti palvelu-, luovat ja osaamisintensiiviset alat epäedulliseen asemaan.

7. Kohdennetut palvelupolut ja yhdenvertaisuuden vahvistaminen rahoituksessa

Rahoitus- ja yrityspalveluihin tulee rakentaa kohdennettuja palvelupolkuja esimerkiksi naisyrityksille, palvelu- ja luoville aloille, sote- ja hyvinvointialoille sekä maahanmuuttajataustaisille yrittäjille. Nykyinen rahoitusrakenne suosii yritysmalleja ja toimialoja, joissa nämä ryhmät ovat keskimäärin aliedustettuina. Kohdennetut palvelupolut parantavat rahoituksen tosiasiallista saavutettavuutta ja tukevat yhdenvertaisuutta ilman, että rahoitusjärjestelmän peruseriaatteita tarvitsee muuttaa.

8. Non-stop-haut ja nopeat päätökset mikroyrityksille

Mikroyrityksille suunnattujen rahoitusinstrumenttien hakujen tulee olla pääsääntöisesti jatkuvia, ja päätös- ja maksatusaikataulujen selvästi nykyistä nopeampia. Päätökset tulee saada viikkojen eikä kuukausien kuluessa, jotta rahoitus on tosiasiallisesti hyödynnettävissä mikroyrityksen arjessa.

9. Käyttöpääomarahoituksen mahdollistaminen myös vakiintuneeseen toimintaan

Rahoitusta tulee voida myöntää käyttöpääomaan myös vakiintuneeseen mikroyritystoimintaan ilman pakollista kansainvälistymis- tai nopean kasvun vaatimusta. Paikallisesti ja kansallisesti toimivien mikroyritysten merkitys työllisyydelle ja alueelliselle elinvoimalle sekä jopa huoltovarmuudelle on huomattava, ja rahoitusjärjestelmien tulee tunnistaa tämä monimuotoisuus.

10. Henkilökohtainen neuvonta ja tuki rahoitushakuihin

Rahoituspalveluihin tulee liittää henkilökohtaista neuvontaa ja konkreettista tukea rahoitushakemusten laadintaan sekä hallinnollisten vaatimusten täyttämiseen. Pelkkä ohjaus verkkopalveluihin tai hajanaisiin oppaisiin ei tavoita mikroyrityksiä riittävällä tavalla eikä lisää

osaamista. Neuvonnan tulee olla aktiivista, saavutettavaa ja ajantasaista, ja ottaa huomioon, että mikroyrityksissä usein yrittäjä itse on ainoa resurssi.

11. Mikroyritysvaikutusten arvioinnin ja seurannan vakiinnuttaminen osaksi kaikkea julkista yritysrahoitusta

Valtiovallan vastuulla olevassa yritysrahoituksessa ja -palveluiden kehittämisessä tulee vakiinnuttaa mikroyritysvaikutusten arviointi osaksi valmistelua, päätöksentekoa ja seuranta. Ilman systemaattisia mikroyrityksille soveltuvia arviointikriteereitä ja mittareita rahoitusjärjestelmien rakenteellisia puutteita tai vinoumia ei tunnisteta, eikä markkinapuutteita pystytä korjaamaan pitkäjänteisesti.

Mikroyritykset muodostavat yrityskentän enemmistön, mutta rahoitusinstrumenttien kohdentumista, kilpailuvaikutuksia ja vaikuttavuutta arvioidaan edelleen pääosin pk- ja suuryrityslähtöisesti ja niiden näkökulmasta. Arvioinneissa tulee huomioida mikroyritysten mittakaava, toimintalogiikka ja tosiasialliset rahoitustarpeet sekä painottaa mikroyrityksen näkökulmasta rahoituksen merkitystä esimerkiksi kasvulle, työllistämiselle, alueelliselle elinvoimalle ja toiminnan jatkuvuudelle.

Mikroyritysvaikutusten arviointi tulee sisällyttää rahoitusinstrumenttien suunnitteluun, kriteerien määrittelyyn, kilpailuvaikutusten tarkasteluun sekä seurantaan yrityskoon ja toimialan mukaan eriteltynä.

Yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdokset liiketoiminnan jatkumisen turvaamiseksi

1.

1. Jatkajan tai ostajan rahoituksen saatavuus sekä vakuus- ja omarahoitusvaatimusten jäykkyys

Merkittävin yksittäinen este mikroyritysten omistajanvaihdosten toteutumiselle on jatkajan tai yrityksen ostajan rahoituksen saatavuus. Erityisesti yrityksen ulkopuolisilla ostajilla ja uusilla yrittäjillä ei useinkaan ole riittäviä omia varoja tai vakuuksia yrityskaupan tai sukupolvenvaihdon rahoittamiseen.

Vaikka valtiovallan vastuulla on rahoitusinstrumentteja, kuten Finnveran lainoja ja takauksia, rahoituksen myöntäminen nojaa käytännössä usein pankkirahoitukseen sekä tiukkoihin vakuus- ja omarahoitusvaatimuksiin. Tämä korostuu erityisesti mikroyrityksissä, joissa kauppasummat ovat yleensä suhteellisen pieniä, mutta rahoituksen ehdot ja riskinarviointi vastaavat suurempia yrityskauppoja.

Seurauksena on, että elinkelpoisia ja alueellisesti merkittäviä omistajanvaihdoksia jää toteutumatta, koska rahoitusta ei saada koottua. Rahoituseste muodostuu siten keskeiseksi pullonkaulaksi yritystoiminnan jatkumisen turvaamisessa.

2.

2. Omistajanvaihdoksiin valmistautumisen myöhäisyys sekä osaamis- ja neuvontavaje

Merkittävä este mikroyritysten omistajanvaihdosten onnistumiselle on se, että valmistautuminen sukupolvenvaihdokseen tai yrityskauppaan käynnistyy usein liian myöhään. Mikroyrityksissä omistajanvaihdos kytkeytyy vahvasti yrittäjän henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen, eikä vaihdosta välttämättä tunnisteta ajoissa pitkäjänteiseksi prosessiksi, joka edellyttää usean vuoden ennakkointia ja suunnittelua.

Valmistautumisen viivästymistä pahentaa omistajanvaihdoksiin liittyvä osaamis- ja neuvontavaje. Yrityksen omistajalla ei useinkaan ole riittävää tietoa omistajanvaihdosprosessin eri vaiheista, aikataulusta, rahoitusvaihtoehdoista tai verotuksellisista ja juridisista vaikutuksista. Omistajanvaihdokset edellyttävät samanaikaisesti vero-, rahoitus-, yhtiö- ja sopimusoikeudellista osaamista, jota mikroyrittäjillä ei ole realistista mahdollisuutta hankkia ilman merkittäviä kustannuksia.

Valtiovallan vastuulla olevat neuvonta- ja tukipalvelut ovat tällä hetkellä hajanaisia, usein hankemuotoisia ja määräaikaista, eikä mikroyrityksille ole tarjolla pysyvää, matalan kynnyksen ja kohtuuhintaista asiantuntijatukea omistajanvaihdosten suunnitteluun. Alueelliset erot palveluiden saatavuudessa ovat huomattavia, ja erityisesti haja-asutusalueilla asiantuntijapalveluiden rajallinen tarjonta lisää omistajanvaihdosten epäonnistumisen riskiä.

Neuvonnan ja varhaisen valmistautumisen puute johtaa käytännössä siihen, että yritystä ei ehditä kehittää tai saattaa myyntikuntoon ajoissa, ostajakandidaatteja ei tavoiteta riittävän laajasti ja vaihtoehtoisia omistajanvaihdosratkaisuja, kuten työntekijöiden tai yhteisöjen toteuttamia ostoja, ei tunnisteta. Tämän seurauksena elinkelpoista mikroyritystoimintaa päättyy ilman jatkajaa, vaikka liiketoiminnan jatkumiselle olisi edellytyksiä.

3.

3. Omistajanvaihdoksiin liittyvä verotus ja siihen kytkeytyvät rahoitus- ja epävarmuusongelmat

Omistajanvaihdoksiin liittyvä verotus, erityisesti perintö- ja lahjaverotus, muodostaa mikroyrityksille merkittävän esteen silloin, kun verojen maksamiseen ei ole käytettävissä rahoitusratkaisuja. Mikroyrityksissä yrityksen arvo on usein sidottu liiketoimintaan, eikä jatkajalla tai perillisellä ole käytössään erillistä likvidiä varallisuutta verojen maksamiseen.

Keskeinen ongelma ei ole pelkästään tai yksiselitteisesti verotuksen taso, vaan se, että perintö- ja lahjaveron rahoittaminen on käytännössä vaikeaa tai mahdotonta mikroyrityksissä. Verovelvoite syntyy ennen kuin yritystoiminnasta on mahdollista realisoida tuloa, ja rahoituslaitokset suhtautuvat ylivarovaisesti verojen rahoittamiseen, erityisesti silloin kun yrityksen kassavirta on niukka ja reaalivaluudet vähäisiä. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa muutoin elinkelpoinen yritystoiminta joudutaan lopettamaan tai myymään epäedullisesti pelkästään verojen ja niiden rahoituksen puutteen vuoksi.

Lisäksi verotukseen liittyvä sääntely on hyvin monimutkaista, epäselvää ja tulkinnanvaraista, mikä lisää epävarmuutta ja lykkää omistajanvaihdosten käynnistämistä. Mikroyrityksissä omistajanvaihdoksiin ei useinkaan ole käytettävissä kalliita asiantuntijapalveluita, mikä entisestään vaikeuttaa veroseuraamusten ennakointia ja hallintaa.

4.

4. Yrityksen arvonmääritykseen ja rahoittajien käytäntöihin liittyvät ristiriidat estävät omistajanvaihdoksia

Mikroyritysten omistajanvaihdoksissa keskeiseksi esteeksi muodostuu usein yrityksen arvonmääritykseen liittyvä epävarmuus ja osapuolten toisistaan poikkeavat näkemykset yrityksen arvosta. Käytännössä myyjällä, ostajalla ja rahoittajalla on usein erilainen käsitys yrityksen käyvästä arvosta, ja erityisesti rahoittajan näkemys määrittää lopulta sen, onko kauppa toteutettavissa.

Mikroyritysten arvonmääritys perustuu usein tulevaan kassavirtaan, asiakassuhteisiin ja yrittäjän henkilökohtaiseen osaamiseen, joita perinteiset arvonmääritys- ja rahoitusmallit tunnistavat heikosti. Pienissä yrityksissä arvonmääritystä pidetään virheellisesti täsmällisenä totuutena, vaikka se on käytännössä aina suuntaa antava arvio. Tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa muutoin realistinen ja elinkelpoinen yrityskauppa kariutuu rahoituksen puutteeseen tai liian varovaisiin rahoituspäätöksiin.

Lisäksi rahoitusmarkkinoiden suhdannetilanne ja pankkien riskinottohalukkuus vaikuttavat voimakkaasti mikroyritysten omistajanvaihdosten toteutumiseen. Hiljaisemmassa markkinatilanteessa rahoituspäätökset voivat käytännössä määrittää yrityksen arvon todellista liiketoimintapotentiaalia alhaisemmaksi, mikä heikentää kauppajen toteutumista erityisesti pienissä ja paikallisissa yrityksissä.

5.

-

Kysymys 4. Mitä kehittämistarpeita on yritysten sukupolvenvaihdosten edistämiseksi liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi, kun kyse on valtiovallan vastuulla olevista toimista? Pyydämme konkreettisia kehittämisehdotuksia *sukupolvenvaihdosten* edistämiseen perusteluineen eri sisältöalueilta, kuten yritysrahoitus, yrityspalvelut, sääntely, verotus, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyyskulttuuri jne.

1. Toimivat rahoitus- ja maksujärjestelyt perintö- ja lahjaveron kattamiseen

Sukupolvenvaihdosten edistämiseksi valtiovalan tulee kehittää konkreettisia rahoitusratkaisuja perintö- ja lahjaveron maksamiseen mikroyrityksissä. Käytännön toimenpiteitä ovat riittävän pitkät ja matalakorkoiset (ideaalisti liki korottomat) maksuajat sekä rahoitusinstrumentit, joilla verovelvoite voidaan kattaa ilman, että yritystoiminta vaarantuu.

2. Verotuksen rakenteiden ajantasaistaminen tukemaan liiketoiminnan jatkumista

Perintö- ja lahjaverotuksen veroluokkien ja soveltamiskäytäntöjen tulee vastata nykyisiä perhe- ja omistusrakenteita. Erityisesti lapsettoman yrittäjän tai laajapohjaisen omistuksen tilanteissa verotus ei saa muodostua esteeksi yritystoiminnan jatkumiselle. Valtiovalan tulisi arvioida verotuksen vaikutuksia nimenomaan mikroyritysten sukupolvenvaihdoksiin ja kehittää sääntelyä liiketoiminnan jatkuvuutta tukevaksi.

3. Pysyvä, valtakunnallinen ja matalan kynnyksen sukupolvenvaihdosneuvonta

Mikroyrityksille tulee varmistaa pääsy pysyvään ja kohtuuhintaiseen sukupolvenvaihdosneuvontaan. Neuvonnan tulee kattaa rahoitus-, vero-, yhtiö- ja sopimusoikeudelliset kysymykset sekä omistajanvaihdoksen aikataulutus ja valmistelu. Nykyinen hankemuotoinen ja alueellisesti epätasainen palvelutarjonta ei vastaa mikroyritysten tarpeisiin. Julkisten neuvontapalveluiden tulee olla helposti löydettäviä, selkeästi vastuutettuja ja pitkäjänteisesti resursoituja.

4. Selkeät ohjeet ja yksinkertaistetut menettelyt sukupolvenvaihdoksiin

Sukupolvenvaihdoksiin liittyvää sääntelyä ja ohjeistusta tulee selkeyttää ja yhtenäistää. Mikroyrityksille tarvitaan käytännönläheisiä ohjeita verotuksesta, rahoituksesta, yritysmuodon muutoksista ja omistuksen siirroista. Menettelyjen tulee olla ennakoitavia ja hallinnollisesti kevyitä, jotta sukupolvenvaihdos ei edellytä laajaa ja kallista asiantuntijaverkostoa.

5. Alueellisen elinvoiman ja ennakkoinnin vahvempi huomioiminen

Valtiovalan toimissa tulee tunnistaa mikroyritysten sukupolvenvaihdosten merkitys paikalliselle ja alueelliselle elinvoimalle, erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Kehittämistoimien tulee kannustaa ennakoivaan valmistautumiseen ja mahdollistaa sukupolvenvaihdos myös silloin, kun jatkaja ei löydy perhepiiristä. Tämä edellyttää rahoituksen, neuvonnan ja palveluiden saatavuutta koko maassa sekä joustavia ratkaisuja erilaisiin omistajanvaihdostilanteisiin.

Kysymys 5. Mitä kehittämistarpeita on yritysten yrityskaupalla tehtävien omistajanvaihdosten edistämässä liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi, kun kyse on valtiovalan vastuulla olevista toimista?Pyydämme konkreettisia kehittämis ehdotuksia *yrityskaupalla tehtävien omistajanvaihdosten* edistämiseen perusteluineen eri sisältöalueilta, kuten yritysrahoitus, yrityspalvelut, sääntely, verotus, yrittäjäyyskasvatus, yrittäjäyyskulttuuri jne.

1. Ostajarahoituksen ja riskinjakomallien vahvistaminen mikroyritysten yrityskaupoissa

Keskeisin kehittämistarve yrityskaupalla toteutettavissa omistajanvaihdoksissa on ostajarahoituksen saatavuuden parantaminen mikroyrityksissä. Moni elinkelpoinen yrityskauppa kaatuu siihen, että ostajalla ei ole riittäviä vakuuksia tai omaa pääomaa, vaikka liiketoiminta olisi kannattavaa ja jatkuvuus turvattavissa.

Valtiovallan vastuulla olevia rahoitusinstrumentteja, erityisesti Finnveran lainoja ja takauksia, tulee kehittää siten, että ne aidosti madaltavat rahoituksen saamisen kynnystä mikroyritysten yrityskaupoissa. Rahoituksessa tulee painottaa yrityksen kassavirtaa ja liiketoiminnan jatkuvuutta vakuuksien sijaan sekä mahdollistaa joustavat ratkaisut, kuten myyjälainat, vaiheittaiset omistajanvaihdokset ja yhdistetyt rahoitusmallit. Ilman toimivia rahoitusratkaisuja yrityskauppojen edistäminen jää rakenteellisesti vajaaksi.

2. Riippumattoman ja mikroyrityksille soveltuvan yrityskauppaneuvonnan vahvistaminen

Yrityskauppojen valmisteluun, arvonmäärittämiseen ja rahoitusvaihtoehtojen arviointiin tulee olla saatavissa osapuolista riippumatonta, matalan kynnyksen neuvontaa, joka on mitoitettu mikroyritysten kokoluokkaan. Nykyinen neuvontatarjonta on hajanaista, usein hankemuotoista ja alueellisesti epätasaista, eikä markkinaehtoinen yrityskaupakonsultointi ole useimmille mikroyrityksille taloudellisesti saavutettavaa.

Julkisten yrityspalveluiden tulisi tarjota kokonaisvaltaista neuvontaa, jossa taloudelliset, juridiset ja verotukselliset näkökulmat yhdistyvät selkeäksi ja ymmärrettäväksi palvelupoluksi. Tämä parantaisi yrityskauppojen laatua, realistisuutta ja toteutumisen todennäköisyyttä.

3. Arvonmäärittäiskäytäntöjen ja rahoittajien tulkintojen kehittäminen mikroyrityksissä

Mikroyritysten yrityskauppoja estävät usein ristiriidat yrityksen arvonmäärittämisessä sekä rahoittajien varovaiset tulkinnat. Perinteiset arvonmäärittäismallit tunnistavat heikosti mikroyritysten aineettoman arvon, kuten asiakassuhteet, osaamisen ja paikallisen markkina-aseman, vaikka nämä muodostavat usein liiketoiminnan ytimen.

Kehittämistarpeena on selkeyttää arvonmäärittäiskäytäntöjä mikroyritysten näkökulmasta ja vahvistaa rahoittajien ymmärrystä siitä, että arvonmäärittäminen on suuntaa antava arvio, ei ehdoton totuus. Tämä edellyttää myös julkisten rahoittajien roolin vahvistamista tilanteissa, joissa markkinaehtoinen rahoitus alihinnoittelee elinkelpoisen liiketoiminnan potentiaalin.

4. Työntekijäostojen ja muiden vaihtoehtoisten omistajanvaihdosmallien edistäminen

Työntekijöiden toteuttamat yritysostot (worker buyout) sekä muut yhteisölliset omistajanvaihdosmallit ovat Suomessa heikosti tunnettuja, vaikka ne voivat olla erityisesti

mikroyrityksissä toimiva ratkaisu liiketoiminnan jatkumisen turvaamiseksi. Näiden mallien tunnettuutta, ohjeistusta ja neuvontaa tulee vahvistaa.

Valtiovallan vastuulla olevissa yrityspalveluissa ja yritysneuvojen koulutuksessa tulisi tunnistaa ja tuoda esiin nämä vaihtoehdot systemaattisesti, jotta yritystoimintaa ei tarpeettomasti lopeteta tilanteissa, joissa jatkaja olisi löydettävissä yrityksen sisältä.

5. Yrityskauppojen hallinnollisten menettelyjen keventäminen ja selkeyttäminen mikroyrityksissä

Mikroyrityksille yrityskauppaan liittyvä hallinnollinen, juridinen ja verotuksellinen taakka on usein suhteettoman suuri kauppojen kokoon nähden. Kehittämistarpeena on yksinkertaistaa yrityskauppojen menettelyjä, tarjota selkeitä ja standardoituja sopimus- ja prosessimalleja sekä nopeuttaa viranomaiskäytäntöjä.

Selkeät, käytännönläheiset ohjeet yrityskaupan toteuttamiseen mikroyrityksissä parantaisivat ennakoitavuutta ja madaltaisivat kynnystä ryhtyä omistajanvaihdokseen ajoissa.

Hanén Liisa
Mikro- ja yksinyrittäjät ry